

Aftale om naturnationalparker i Danmark

Vi står i en naturkrise, hvor dyr og planter mangler plads og levesteder.

Alene i det åbne land har vi på bare 40 år mistet omkring tre mio. fugle og 10 procent af vores dagsommerfuglearter er uddøde siden 1950. Plantearter som bjergkløver, hvas klokke og orkideerne skrueaks og poselæbe er bare nogle af de planter, der er uddøde i Danmark. Danmark ligger i bunden blandt EU-lande, når det kommer til beskyttelse af vores natur. Over 70 procent af vores naturtyper er i dårlig tilstand, og i stor fare for at miste deres unikke karakteristika og tilknyttede arter. Det gælder ikke mindst mange af de arter, som er tilknyttet vores skove.

Naturen har brug for, at vi sætter i gang og mere af det samme er ikke nok.

Et tiltrængt løft til naturen

Derfor er regeringen (Socialdemokratiet), Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten og Alternativet enige om at give naturen et tiltrængt løft. I december 2020 besluttede regeringen og aftalepartierne at fremme natur og biodiversitet i Danmark med en natur- og biodiversitetspakke. Med aftalen blev der afsat 888 mio. kr. i perioden 2021-2024 til blandt andet udlæg af nye naturnationalparker, urørt skov og en strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter. Med de afsatte midler vil det blandt andet være muligt at nå op på et samlet udlæg af knap 75.000 hektar urørt skov og etablere op til 15 naturnationalparker.

Regeringen og aftalepartierne besluttede i sommeren 2020 at placere to naturnationalparker i Fussingø ved Randers og i Gribskov i Nordsjælland, og i april 2021 at placere yderligere tre naturnationalparker i Almindingen på Bornholm, Stråsø mellem Herning og Holstebro og Tranum ved Jammerbugt

Naturnationalparkerne styrker områdernes natur og biodiversitet ved at give mulighed for etablering af større sammenhængende naturområder, hvor naturen i højere grad end i dag kan udvikle sig. 16 danske forskere og eksperter har peget på, hvordan man med afsæt i de globale og regionale IPBES-rapporter – altså rapporter fra pendanten til FNs klimapanel – kan genoprette biodiversiteten på land i Danmark. Fire ud af fem anbefalinger fra ekspertudtalelsen kan findes i naturnationalparkerne. Det drejer sig om etablering af flere store selvforvaltende naturområder, genopretning af naturlig hydrologi, udlægning af urørt skov og genopretning af levesteder for nøglearter og deres økosystemfunktioner.

Styrket friluftsliv og formidlingsindsats

Samtidig skal naturnationalparkerne give mere spændende naturoplevelser og dermed mulighed for at flere danskere kommer ud i naturen. Friluftsliv og idrætslivet har spillet en aktiv og konstruktiv rolle i udvælgelsen af de enkelte områder og er løbende kommet med gode input hertil. Blandt andet har Miljøministeriet, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet sammen formuleret en række principper for natur og friluftsliv, som skal bidrage til indsatsen for at finde gode lokale løsninger for friluftslivet i naturnationalparkerne. I den videre proces vil der i samarbejde med en række

interessenter også blive gennemført en indsats med fokus på formidling af, hvordan særligt børn og unge kan færdes trygt blandt de græssende dyr, der sættes ud i naturnationalparkerne. Der er også afsat to millioner til et formidlingsprojekt om, hvordan områderne vil forandre sig som følge af etableringen af naturnationalparkerne.

Regeringen og aftalepartierne har også besluttet, at der til hver naturnationalpark bliver afsat fem mio. kr. til at understøtte friluftslivet og 0,5 mio. kr. årligt pr. naturnationalpark herefter. Desuden er der afsat 0,5 mio. kr. årligt per naturnationalpark til formidling af naturnationalparkerne både digitalt, via skilte og foldere og via naturstyrelsens medarbejdere ude på arealerne.

Derudover er regeringen og aftalepartierne blevet enige om at afsætte yderligere 15,9 mio. kr. til etablering af friluftsfaciliteter og opkøb af nærliggende arealer. Regeringen og aftalepartierne er enige om at afsøge muligheden for at tilkøbe arealer nærliggende til naturnationalparkerne, hvor det er relevant.

Regeringen og aftalepartierne er også enige om at afsætte 0,2 millioner til IUCN kategorisering af de fem første naturnationalparker og 0,5 millioner til beregninger af klimaaftryk for urørt skov.

Store græssende dyr

Natur og dyr går hånd i hånd i naturnationalparkerne. I naturnationalparkerne vil der blive ført et proaktivt tilsyn med de store græssende dyr, hvor der holdes øje med dyrenes sundhed og deres adgang til føde. Det vil fremgå i forvaltningsplanen, hvordan dyrenes trivsel sikres i den enkelte naturnationalpark. Naturstyrelsen vil udarbejde en beredskabsplan for dyrene i særligt kritiske situationer, for eksempel i tørkeperioder eller særligt hårde vintre.

Naturstyrelsen vil starte med at udsætte et mindre antal store græssende dyr i naturnationalparkerne, og gradvist øge antallet indtil den rette balance i græsningstryk er fundet. Dyrenes velfærd vil blive evalueret to år efter de første naturnationalparkeres åbning.

Inddragelse og de næste skridt

I forbindelse med placeringen af de ti nye naturnationalparker, har regeringen og aftalepartierne været enige om, at så mange som muligt skulle høres. I juni 2021 blev der afholdt en virtuel konference, hvor alle kunne deltage, og alle blev inviteret til at komme med forslag til de kommende placeringer. Placeringen af naturnationalparkerne er derfor udvalgt på baggrund af knap 200 konkrete forslag til placeringer fra borgere, organisationer og kommuner.

På baggrund af kriterier som størrelse, biodiversitetsindhold, indhold af Natura-2000-arealer, heterogenitet i naturen, egnethed til helårsgræsning, friluftsliv, arrondering, infrastruktur og fortidsminder, blev listen kogt ned til ned til 22 mulige områder. Endelig har man sikret sig, at naturnationalparkerne samlet set komplementerer hinanden, at der er en rimelig geografisk spredning, og at væsentlige danske naturtyper er repræsenteret.

I udvælgelsen har to nationale arbejdsgrupper med forskere og interessenter løbende bidraget med input til udvælgelsen af de næste 10 naturnationalparker. Der har været afholdt lokale offentlige naturvandring i områderne, hvor der var plads til lokal debat og lokale input. Alle tilbagemeldinger fra forskere, interessenter, kommuner, borgere og lokale naturvandring er blevet taget med i overvejelserne om hvor de nye ti naturnationalparker skulle ligge. Der har været opfølgende dialog med både frilufts- og idrætsorganisationer samt kommuner.

Efter udvælgelsen af de nye naturnationalparker nedsætter Naturstyrelsen lokale projektgrupper for hver af de nye naturnationalparker, og projektbeskrivelser og forvaltningsplaner vil komme i offentlig høring, hvor alle kan give deres besyv med. Hvor hegnslinjen præcist skal ligge, hvor indgangene skal være, og hvilke store græssende dyr der skal sættes ud, vil indgå i de lokale drøftelser forud for Naturstyrelsens udarbejdelse af konkrete projektbeskrivelser og forvaltningsplaner, som drøftes i aftalekredsen inden den offentlige høring. De endelige projektbeskriver og forvaltningsplaner vedtages af aftalekredsen. Den videre dialog og arbejdet med forvaltningsplaner, tager udgangspunkt i beskrivelserne i de offentliggjorte faktaark, der hvor der ikke fremgår andet af aftaleteksten. Regeringen og aftalepartierne lægger vægt på en grundig lokal proces. Den lokale involvering fortsætter også efter åbningen af naturnationalparkerne.

Naturstyrelsen vil fortsat og løbende invitere naboer og andre interesserede til naturvandring i de udvalgte områder. Derudover vil der - alt efter de lokale behov - blive iværksat initiativer som eksempelvis præsentationer ved borgermøder, åbent kontor hos projektlederen eller deltagelse i lokale debatter. Naturstyrelsen vil også løbende opdatere deres hjemmeside og bringe viden om de lokale områder i spil, så alle kan følge med i etableringen af de nye naturnationalparker.

I de områder, hvor der udvælges naturnationalparker i nationalparker, vil den videre proces også ske i tæt dialog med bestyrelsen for den pågældende nationalpark, ligesom det er tilfældet for en af Danmarks første naturnationalparker Gribskov i Nationalpark Kongernes Nordsjælland.

10 nye naturnationalparker

På baggrund af input fra forskere, interessenter, borgere og kommuner, er regeringen og aftalepartierne enige om 10 placeringer til naturnationalparker og særlige valg om hegn og afgræsning. I disse beslutninger, er Naturstyrelsens faglige vurdering af områdernes egnethed til at være en naturnationalpark medtaget.

Hanstholm (5040 ha)

Området består overvejende af lysåben natur med klithede og næringsfattige søer, som har et højt naturindhold. Atlantisk klithede er i europæisk sammenhæng en unik og bevaringsværdig naturtype, og det skønnes at 61% af det registrerede europæiske areal af naturtypen findes i Danmark. Vi har derfor et særligt ansvar for at beskytte og fremme denne naturtype. Området indeholder en meget lang række EU-beskyttede og rødlistede arter som tinksmed, stor vandsalamander, odder, ensianblåfugl, og forskellige arter af planter, herunder ulvefod. Derudover findes en stor del af de danske arter af flagermus i Hanstholm.

I Hanstholm er der potentiale for at give plads til mere lysåben skov med hjemmehørende træarter samt at genskabe klithede i de skovbevoksede områder. Hanstholm vil blive den største naturnationalpark i Danmark.

Krondyrene udøver allerede i dag et betydeligt græsningstryk på de store lysåbne arealer. For også at sikre et tilstrækkeligt græsningstryk i den østlige del af området, er der enighed om at etablere lavt trådhegn øst for Hanstholm Vildreservatet. Et lavt hegn giver fri bevægelighed for de vildtlevende dyr i hele naturnationalparken. Senest fem år efter etableringen af naturnationalparken vil det blive evalueret, om græsningstrykket er tilstrækkeligt på de store lysåbne arealer.

Læsø Klitplantage (1126 ha)

Området på Læsø har et højt naturindhold og består af atlantisk klithede, klitter, skovbevokset klit, naturligt tilgroet birke- og fyrreskov, skovlysninger, enkelte lavvandede søer samt en nåletræsplantage. I Læsø Klitplantage er der gode muligheder for at genoprette den naturlige hydrologi. I Læsø Klitplantage er der 76 truede arter, herunder den globalt truede sommerfugl hedetak-spinder.

Det bemærkes, at der ikke er planer om at inddrage yderligere arealer på Læsø end det allerede udpegede projektareal, hvilket har været et lokalt ønske.

Området har en voksende dådyrbestand, hvorfor der er enighed om, at naturnationalparken skal etableres med et lavt trådhegn.

Husby Klitplantage (960 ha)

Husby Klitplantage er kendetegnet ved atlantisk klithede og rummer en af Danmarks største parabelklitter.

Husby Klitplantage indeholder et stort naturpotentiale og har et højt artsindhold med særlige værdifulde plantearter som f.eks. klokkeensian, soldug og tranebær. Den mosaikagtige klitnatur er også levested for en lang række sjældne laver, insekter, padder og fugle. Blandt andet er området hjem for Bilag IV-arterne markfirben og spidssnudet frø.

Området har en stor kronvildtbestand hvorfor der er enighed om, at naturnationalparken skal etableres med et lavt trådhegn.

Mols Bjerger (775 ha)

Mols Bjerger har et højt naturindhold og er en såkaldt randmoræne dannet af det østjyske isfremstød for ca. 16.000 år siden. Dette har medført, at området er særdeles kuperet. Store dele af arealet har tidligere været tilplantet med nåleskov, men består i dag primært af lysåben overdrevsnatur med et højt naturindhold, som vil blive bevaret i naturnationalparkerne. I Mols Bjerger findes bilag IV-arter som skæv vindelsnegl, sumpvindelsnegl og stor vandsalamander.

Området er præget af lysåben natur, hvorfor der er enighed om, at naturnationalparken skal etableres med et lavt trådhegn, og at størrelsen på det

endelige areal vil være fleksibelt ift. lokale forhold og behov. Det endelige areal kan således blive mindre end de planlagte 775 ha.

Kompedal Plantage (2719 ha)

Området har et tæt skovdække afbrudt af store og små områder med lysåben natur – primært hede. Hederne er artsrige og huser sjældne og biotoptypiske plantearter bl.a. hvid næbfrø, spæd mælkeurt, hede-melbærris og vibefedt. Desuden er der en del sommerfugle og insekter i Kompedal Plantage. Her kan nævnes højmosaik guldsmed, blåfugl og okkergul pletvinge. Natravne yngler i området, og man kan næsten hvert år se traner og kongeørn.

Området har en stor kronvildtbestand hvorfor der er enighed om, at naturnationalparken skal etableres med et lavt trådhegn.

Nørlund Plantage og Harrild Hede (2707 ha)

Nørlund Plantage og Harrild Hede vil blive en af de største naturnationalparker i Danmark. Området består af vidtstrakte hedearealer og skov med en stor mangfoldighed af naturtyper. De lysåbne heder har i dag et højt naturindhold, som vil blive bevaret i naturnationalparken. I Nørlund Plantage og Harrild Hede er der et rigt fugleliv, hvor der bl.a. er observeret kongeørn, fiskeørn, havørn og ynglende traner. Der er også spottet odder i området.

Området har en stor kronvildtbestand, hvorfor der er enighed om, at naturnationalparken skal etableres med et lavt trådhegn, og at Naturcenter Harrild Hede frahegnes.

Draved Skov og Kongens Mose (564 ha)

Draved Skov er det største sammenhængende areal med urørt skov i Danmark. Området er i dag en mosaik af nedbrudte højmoser, aktiv højmose, hængesæk, skovbevoksede tørvemoser og brunvandede søer. Alle danske spættearter herunder mellemflagspætte yngler i Draved Skov og Kongens Mose. Der er registreret flere truede og sårbare arter bl.a. grøngul skærmhat, krumskællet trævhat, lyngløber og brillevandkalv.

Området har en stor kronvildtbestand, hvorfor der er enighed om, at naturnationalparken skal etableres med et lavt trådhegn.

Hellebæk Skov og Teglstrup Hegn (631 ha)

Området er kendetegnet ved en mosaik af frodig løvskov, overdrev, søer og moser. Et særligt karakteristisk element i Hellebæk Skov og Teglstrup Hegn er de velbevarede præindustrielle anlæg fra 16-1700 tallet, som har resulteret i søer og vådområder med helt særlige levevilkår for dyr og planter. Anlæggende har været brugt til en stor vandkraftbaseret industri, herunder våbenproduktion, som indgik i 1700-tallets trekantshandel mellem Europa, Afrika og Amerika med våben, slaver og rå sukker.

I området findes de globalt truede arter *Dolomedes plantarius* (edderkop) og *Ampedus hjorti* (bille). Endvidere findes eremit og dværgvandnymfe, som ikke kendes fra andre af Naturstyrelsens arealer, samt en række andre sjældne arter af padder, fugle og insekter.

Der er enighed om, at der etableres lavt trådhegn i et område om Hellebæk Kohave, hvor reproducerende kvæg fortsat vil afgræsse, og højt vildthejn med kronvildt på resten af området.

Bidstrupskovene (500 ha)

Skovene ligger i et løvskovsdomineret, kuperet morænelandskab med mange lavninger, moser, søer og vandløb, hvilket sammen med de mange lysninger giver skoven mangfoldighed i natur samt i oplevelsesmuligheder. Flere af skovens sjældne arter er knyttet til de mange skovenge, eksempelvis flere meget sjældne perlemorssommerfugle og i kanten af lysningerne lever hasselmusen, der er bilag IV beskyttet.

Der er enighed om, at placering og størrelsen på det endelige areal vil være fleksibelt ift. lokale forhold og behov, herunder den store rekreative brug, og naturnationalparkens areal derfor vil være ca. halvdelen af den statsejede del af Bidstrupskovens samlede areal.

Ulvshale Skov (300 ha)

Ulvshale Skov ligger på marine aflejringer og består af en mosaik af skov og åbent landskab med bl.a. eng, krat, kær og klit. Naturnationalparken kommer til at grænse op til de artsrige strandenge på Nyord kun adskilt af et smalt sund. I Ulvshale Skov findes 42 rødlistede svampearter og en meget alsidig billebestand. Ulvshale Skov er også hjem for flere regionalt sjældne arter af sommerfugle såsom spættet bredpande og isblåfugl.

Ulvshale Skov er præget af lysåben natur, hvorfor der er enighed om, at naturnationalparken skal etableres med et lavt trådhegn.

Historisk løft af dansk natur

Med udvælgelsen af de 15 naturnationalparker udlægges i alt ca. 25.000 hektar til en vildere natur som gennemsnitligt svarer til ca. 1.650 hektar per naturnationalpark.

Bilag 1: Kort over naturnationalparker i Danmark

Bilag 2: Miljøministeriet, Friluftsrådet og Danmarks Naturfredningsforenings Princippapir for natur og friluftsliv.

Bilag 3: Faktaark om Naturens tilstand og naturnationalparker